

Здесь формируется одновременная локализованная длительность вследствие объединения соответствующих категорий разных типов речи. Локализаторы с семантикой настоящего *сейчас, теперь* усиливают систему грамматического презенса и таким образом переводят собственно прошедший в систему ближайшего прошедшего.

Вместе с тем следует отметить, что длительная темпоральная структура с локализаторами оппозитивной семантики разных типов речи не представлена в такого типа макроструктурах прежде всего потому, что функцию прошедшего или настоящего темпорального плана, которая бы образовывала темпоральный разрыв, берут на себя глаголы прошедшего и будущего времени. Кроме того, детерминант, выходящий за пределы общей темпоральной системы условного настоящего, не является типичным для форм, репрезентирующих одновременные отношения (А.В.Бондарко).

При наличии локализатора иного внешнетемпорального аспекта - прошедшего, будущего - (в речи автора или в речи персонажа) как правило происходит временной разрыв и формируются проспективно-ретроспективные отношения в художественном тексте. См.:

– *Дело очень просто, Магнус... ведь вы предупреждали (предупрежденным являюсь) Меня? Завтра мой Топти укладывает чемоданы и Я еду в Америку продолжать дело с ... консервами.- говорил я ему.* (Л.Андреев)

Здесь наличие детерминанта будущего внешнетемпорального плана *завтра* переводит презенсную временную организацию в аспект будущего по отношению к претериальной системе авторского повествования, нивелирую таким образом собственно текстовую транспозицию аналогичных форм в план прошедшего темпорального аспекта общей претериальной текстовой систем

Реализация же конкретизатора прошедшего временного аспекта, формирующего претериальный грамматико-контекстуальный комплекс, обуславливает дополнительную внешнетемпоральную транспозицию презенсных форм речи персонажей в план не просто прошедшего, под влиянием претериальной системы авторского повествования, а в аспект давнопрошедшего временного плана. Ср.:

– *"Или", - засмеялся Клаус. - Пусть это не патриотично, но я люблю и продукты, и питье, сделанные в Америке или во Франции...*

– *Я приготовлю для вас ящик настоящих французских сардин. Они в оливковом масле, очень пряные. Масса фосфора... Знаете, я вчера смотрю ваше досье...(Ю.Семенов)*

Здесь грамматико-контекстуальный комплекс *вчера смотрю* речи персонажа в сочетании с глаголами прошедшего времени авторского повествования обуславливает грамматическую транспозицию презенсной системы в план не просто прошедшего, а давнопрошедшего временного аспекта.

Таким образом, семантика локализованности оказывает значительное влияние на грамматическую временную трансформацию художественного текста, обуславливая внешнетемпоральные переходы в совершенного различных аспектах и направлениях. При этом важное значение принадлежит тем детерминантам-локализаторам, которые функционируют в речи персонажа. Перспективным в этом аспекте нам представляется изучение влияния семантики локализаторов на текстовую темпоральную транспозицию языков иного типологического строя.

Источники и литература

1. Бондарко А.В. Принципы функциональной грамматики и вопросы аспектологии. - Л.,1983.
2. Дурст-Андерсен П.В. Совершенный и несовершенный виды русского глагола с позиций ментальной грамматики. Семантика. Прагматика.//Труды аспектологического семинара филологического факультета МГУ им. М.В.Ломоносова, М., 1997,-т.1.
3. Падучева Е.В. Семантические исследования. Семантика времени и вида в русском языке.-М.,1996
4. Теория функциональной грамматики: Темпоральность. Модальность.-Л.,1990.
5. Эслон П., Пихлак А. Вид и время (сопоставительный аспект). - Таллинн,1993.

Грозьян Н.Ф., Приходна Н.С.

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ МІНІМАЛЬНИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У ПЕРІОДИЧНІЙ ПРЕСІ (НА МАТЕРІАЛІ ГАЗЕТИ „КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ”)

Останнім часом поглибився інтерес до вивчення мовних, структурно-стильових особливостей публіцистики. Мова газетно-інформаційного стилю швидко реагує на процеси суспільного життя, а багатство її внутрішніх ресурсів дозволяє словесно відобразити широку гаму відтінків значення нових реалій позамовного життя. Дослідженню специфіки мови та стилю засобів масової інформації присвячені наукові праці Д.Х. Баранника [1], А.П. Коваль [2], Т.С. Ярмоленко [3], О.Ф. Пінчук [2], О.А. Сербенської [4], Г.Я. Солганик [2] та ін. вчених. Але структурні особливості мінімальних фразеологічних одиниць україномовної кримської газети ще не були предметом наукового вивчення.

Цей структурний різновид усталених зворотів наявний у багатьох слов'янських і романо-германських мовах (російській, польській, чеській, англійській, німецькій, іспанській та ін.). У літературі з питань фразеології упродовж тривалого часу було різне ставлення до цієї категорії мови (тобто до мінідіом): від заперечення (І.Є. Аничков, С.Г. Гаврін, М.М. Шанський) – до визнання (Л.Г. Авксентьев, М.Ф. Алефіренко, В.М. Білоноженко, А.М. Емірова, Н.О. Зубець, М.Т. Демський, М.П. Коломієць, С.І. Ожегов, Л.М. Пелепейченко, П.О. Редін, Л.Г. Скрипник, В.Д. Ужченко, Г.М. Удовиченко, О.І. Смирницький та ін.). На незвичайність стійких прийменниково-іменних виразів і заперечних зворотів у різний час звертали увагу відомі вітчизняні вчені І. І. Срезневський, І. Г. Чердиченко, В.В. Виноградов, Л. Г. Скрипник. Як слушно зауважує Н.О. Зубець, „Внаслідок удосконалення відомих класифікацій, корекції усталених поглядів уточнюються підсистеми, групи, структурні моделі фразеологізмів української мови. Так, завдяки цьому

питання про віднесення до фразеологічного фонду прийменниково-іменних за формою сполучень, так званих мінімальних фразеологізмів, заснованих на реальних чи ірреальних уявленнях (типу *без відома, в віках, для душі, за спасибі, з-під поли, на людях, по маківку, у хвості, у шкурі, через голову* та ін.) перестало бути спірним” [5 с. 90].

Спираючись на відомі дослідження (В. О. Архангельський, О. І. Смирницький, П. О. Лекант), „під мінімальними фразеологізмами розуміємо такі стійкі звороти мови, які об’єктивуються у структурі „службове слово (або два) + повнозначне слово”. За характером поєднання службового і повнозначного компонентів мінімальні ідіоми мають різну структурно-граматичну будову” [6, с. 3]. Л. Г. Авксентьев зазначає, що ця група становить собою своєрідний розряд стійких виразів, які мають цілісне значення, хоч за структурою вони мають одне повнозначне слово поєднане із службовими [7]. Під мінімальними фразеологізмами Н. О. Зубець розуміє „такі стійкі звороти мови, які об’єктивуються в структурі „службове слово або два) + повнозначне слово” [6, с. 3]. Л. Г. Скрипник стверджує: „До особливого розряду фразеологічних одиниць належать стійкі одиниці мови, що мають цілісне значення, а за складом компонентів є поєднанням одного повнозначного слова з одним чи (рідше) кількома службовими словами (*на руку кому – вигідно; у літах – немолодий; у соку – свіжий; хоч викрути – мокрий; хоч куди – гарний; як без рук – незручно та под.*)” [8, с. 98].

Актуальність теми дослідження. У найновіших працях із фразеології висуваються додаткові аргументи на користь того, що фразеологізмам цієї структури варто приділяти більше уваги, бо вони, по-перше, мають ознаки високої частотності, вживаючись у певних життєвих ситуаціях, контекстах; по-друге, завдяки простоті, лаконічності, максимально стислій формі суттєво розширюється сфера їх функціонування; по-третє, з’являються нові одиниці такої структури (наприклад, *в генах, з амбіціями, під ключ* тощо), які на сучасному етапі досить актуальні і можуть поповнити реєстри майбутніх фразеологічних видань [9, с. 6]. Мета дослідження – визирнути із періодичної преси мінімальні фразеологічні одиниці, охарактеризувати їхні структурні особливості. У роботі, як синонімічними, послуговуємося термінами мінімальна фразеологічна одиниця, мініідіома, мінімальна ідіома.

Здійснений аналіз дає підстави вважати, що мінімальні фразеологічні одиниці на сторінках газети „Кримська світлиця” трапляються часто. Мініідіоми представлені прийменниково-відмінковими конструкціями, конструкціями зі сполучниками й частками. Приклади переконують, що повнозначними словами в їхньому складі найчастіше виступає іменник і такі прийменники: на, від, без, в, до:

на + повнозначне слово: *на думку*. Хто-небудь має певний погляд, певні міркування щодо чогось [ФСУМ, с. 273]1. *Але ж, на думку ученого, у Криму можна успішно розвивати виробництво продукції і з інших видів молочків, наприклад, рапанів, мідій* [КС № 3, с. 14]; *на чолі*. 1. Керований ким-небудь; 2. Керуючи ким-, чим-небудь [ФСУМ, с. 905]. *В середині 90-х в Сімферополі вже було створене європейське товариство “Яд езра”, що означає “рука допомоги” на чолі з Вікторією Плотніною...* [КС № 33, с. 4]; *на честь*. Для вираження поваги, пошани кому-, чому-небудь. [ФСУМ, с. 947]. *Співпраця продовжується і після структурного оновлення організації, яка тепер має назву “Хесед Шимон”, на честь Шимона Коротка...* [КС № 33, с. 4]. *І тоді я написав листа в посольство Ізраїлю в Києві, в якому запитав, чи є дерево, посаджене в алеї праведників на честь митрополита Шептицького* [КС № 45, с. 6]; *на носі*. Скоро, незабаром [ФСУМ, с. 558-559]. *Там кричать: “У нас план горить!” Хоч сідай і плач. А тут відповідальний виступ на носі* [КС № 7, с. 6]; *на висоті*. 1. У відповідальності до найсуворіших вимог; 2. Який відповідає найвищим вимогам; найкращий [ФСУМ, с. 105]. *Ті, хто хоч раз тут побували, обов’язково сюди повертаються, це й знайомим передають, що в “Алмазному” – все на висоті* [КС № 15, с. 22]; *на часі*. 1. Необхідний у даний момент; 2. Важливий для даного часу [ФСУМ, с. 945]. *на часі проведення об’єднавчого собору, на який потрібно запросити Константинопольського, Олександрійського, Грецького патріархів* [КС № 7, с. 5]; *на адресу*. По відношенню до кого-небудь; про кого-, що-небудь [ФСУМ, с. 13]. *Лицар слова і діла. Саме таке визначення справедливо лунає сьогодні в Україні на адресу письменника, громадського діяча, академіка Анатолія Погрібного...* [КС № 5, с. 5] та ін.;

б) в + повнозначне слово: *в літах*. Немолодий; похилого віку [ФСУМ, с. 442]. *Невисока на зріст, уже в літах, але з незмінним молодечим вогником в очах, в міру жвава і життєрадісна...* [КС № 8, с. 5]; *в пам’ять*. 1. На честь того, хто вже помер. 2. Для того, щоб пам’ятати. [ФСУМ, с. 606]. *Літургія проводиться св. Василя Великого і з’єднується з вечірнею в пам’ять того, що Господь встановив увечері таїнство причастя* [КС № 17, с. 23]; *в душі*. Приховано, нишком, не виявляючи зовні своїх почуттів. [ФСУМ, с. 284]. *Критик відносить її до передових поетів нашого часу, бо в душі Наталки Нікуліної, як сучасниця сама написала, “горить Україною запалена калина”* [КС № 45, с. 13]; *в (у) разі*. 1. З настанням, появою; 2. Якщо, коли [ФСУМ, с. 606]. *Тож є підстави вважати, що в разі неповернення кредиту та відсотків реактори стануть російською власністю* [КС № 7, с. 5]; *в цілому*. 1. У всій сукупності; 2. Не торкаючись окремих деталей [ФСУМ, с. 941]. *Це спостереження виявляється особливо актуальним для пострадянських країн, де внаслідок недостатньої обізнаності населення в цілому і представників меншин...* [КС № 44, с. 6]; *в (у) парі*. 1. Подружжям, разом. 2. Разом, удвох з ким-небудь [ФСУМ, с. 608]. *На жаль, не кожному пощастило увійти в своє “надвечір’я” в парі* [КС № 10, с. 4] та ін.;

в) без + повнозначне слово: *без слів*. Мовчки, нічого не кажучи [ФСУМ, с. 825]. *Усе відчував серцем, і часто без слів читав думки* [КС № 37, с. 21]; *без копійки*. Не маючи зовсім грошей [ФСУМ, с. 389]. *Без копійки, не користуючись ніяким транспортом, легко одягнений, постійно хворий, не знаючи мов, – він таки йде через усю південно-східну Європу* [КС № 19, с. 6]; *без відома*. Так, щоб не знав хто-небудь, або взагалі без дозволу [ФСУМ, с. 124]. *Ми маємо його текст, в якому автори (та хіба будь-хто із священників цих церков мав би право проголошувати щось без відома свого митрополита?) звинувачують УАПЦ в розко-*

1 Тут і далі значення фразеологічних одиниць подається за „Фразеологічним словником української мови” :В 2 кн. – К.: Наукова думка, 1999. – Кн. 1-2

льницьтві... [КС № 7, с. 14]; *без діла*. 1. Непотрібний; 2. Вільний, незайнятий; 3. Без будь-якої потреби; недоречно [ФСУМ, с. 243]. *А ще набридли йому тинятися без діла, та й роботи тут не море, а цілий океан, бо живна на носі* [КС № 2, с. 24] та ін.;

г) з + повнозначне слово: *з роками*. Після того, як мине якийсь час [ФСУМ, с. 761]. *З роками тут нагромаджено багатий досвід навчання і виховання підростаючого покоління* [КС № 47, с. 4]; *з вітерцем*. Дуже швидко, на великій швидкості [ФСУМ, с. 132]. *А в нас ХВЗ – зовсім без пального! Два колеса і шприхи! Ідеши – з вітерцем!* [КС № 28, с. 24]; *з душею*. 1. Чуйний, доброзичливий, задушевний. 2. Повністю, до кінця [ФСУМ, с. 284]. *Дівчина приходила, сідала за письмовий стіл поруч зі своїм вчителем, і він з душею вкладав у її мозок увесь світ точної науки* [КС № 17, с. 24]; *З часом*. У майбутньому, пізніше колись [ФСУМ, с. 945]. *Ця п'єса з часом не втрачає своєї значимості, а навпаки – набуває другого дихання* [КС № 31, с. 12] та ін.;

г) під + повнозначне слово: *під рукою*. Близько, поблизу, поруч [ФСУМ, с. 773]. *Навіть, прочувши про таке просвітницьке видання, як “Кримська світлиця”, він відразу ж розпорядився його переплатити, щоб мати під рукою* [КС № 16, с. 6]; *під маркою*. Маскуючись під що-небудь, у вигляді чогось [ФСУМ, с. 465]. *Чи не хочете, шановний, стати членом елітного клубу, що діє під маркою фонду?* [КС № 22, с. 6]; *під виглядом*. 1. Видаючи себе за кого-небудь; 2. Виставляючи замість одного що-небудь інше [ФСУМ, с. 84]. *Помітна частка російських грошей вкладається в Україну під виглядом “британських”, “німецьких” та “офшорних” інвестицій* [КС № 23, с. 5] та ін.;

д) до + повнозначне слово: *до пуття*. Добре, як слід, достеменно [ФСУМ, с. 723]. *Вчитися пізно, заробити до пуття нема де* [КС № 15, с. 24]; *до останнього*. 1. Скільки стане зусиль, до загибелі. 2. Повністю, цілком [ФСУМ, с. 591]. *Так було й зі звільненням з АЕС – тримався до останнього* [КС № 36, с. 4]; *до речі*. 1. У потрібний момент. 2. Потребний, своєчасний. 3. Так, як треба. 4. Принагідно [ФСУМ, с. 735]. *Глядачі мали змогу познайомитися з унікальним мистецтвом не тільки Віри Сергіївни, яка, до речі, була єдиною представницею з України, а й роботами своїх співвітчизників* [КС № 25, с. 21] та ін.;

е) від + повнозначне слово: *від імені*. За чий-небудь дорученням, проханням [ФСУМ, с. 350]. *Одного разу заступник редактора дав мені доручення: “Підготуйте від імені нашого колективу вітальну телеграму ювілярові Дмитрові Луценку”* [КС № 42, с. 13]; *від Бога*. Природно, звичайно [ФСУМ, с. 41]. *Скільки доброго зробила для якісного лікування людей Зоя Леонідівна Красницька – лікар від Бога!* [КС № 40, с. 11]; *від серця*. Дуже сумлінно [ФСУМ, с. 800]. *А оскільки все це робиться від серця, то і не виникає ніяких проблем* [КС № 22, с. 1] та ін.;

є) по + повнозначне слово: *по закону*. Як годиться, як слід [ФСУМ, с. 308]. *На жаль, сьогодні немає умов для того, щоб ділова людина сплачувала все по закону* [КС № 36, с. 4]; *по віncia*. 1. Повністю, до кінця. 2. До крайньої межі. 3. Дуже багато [ФСУМ, с. 130]. *...Господи, пошвидше б додому, до письмового столу, бо творчих боргів по віncia* [КС № 6, с. 21]; *по вуха*. 1. Дуже сильно, надзвичайно; 2. Дуже багато; 3. Повністю, зовсім [ФСУМ, с. 163]. *І Василь, що знав тільки очі калькулятора, захопився в неї по вуха* [КС № 17, с. 24]; *по слову*. За чийсь наказом [ФСУМ, с. 829 - 830]. *...Нині відпускаєш раба Твого, Владико, по слову Твоєму, з миром, бо бачили очі мої спасіння Твоє...* [КС № 7, с. 15] та ін.

На сторінках „Кримської світлиці” трапляються мінімальні ідіоми із заперечними частками не, ні та підрядним сполучником як. Наведемо окремі приклади: *не раз (і не два)*. Часто, багаторазово [ФСУМ, с. 727]. *Учні Валентини Петрівни (а в цьому я переконався, будучи не раз на її уроках) добре обізнані з творчістю не лише українських класиків, а й з літературним набутком своїх земляків-письменників Криму* [КС № 8, с. 5]; *не секрет*. Відомо всім [ФСУМ, с. 791]. *Не секрет, що деякі спектаклі були поставлені для касових зборів* [КС № 40, с. 12]; *не біда*. Нічого, не погано; дарма, байдуже [ФСУМ, с. 29]. *А слід на плечі залишився – не біда, то слід причетності, слід напруги, ярма терпіння* [КС № 40, с. 13]; *не в дусі*. У поганому настрої [ФСУМ, с. 247]. *У таку ось пору вийшла з дому подружжя пара. Ірина Андріївна і Яким Степанович Терпужні. Вийшли не в дусі* [КС № 10, с. 16]; *не гріх*. Можна, дозволено [ФСУМ, с. 199]. – *Так він, значить, по рекордах? Чемпіон? О, це вже те, чим гордиться не гріх* [КС № 19, с. 16]; *не по роках*. Який не відповідає своїм віковим властивостям [ФСУМ, с. 761]. *Висока, не по роках розвинута Ірина вичитувала світловолового, маленького на зріст Миколу, що прив'язався до неї, як хвостик* [КС № 34, с. 15]; *ні (ані) слова*. Нічого не сказати [ФСУМ, с. 826]. *...Червоні командири відкрили секретні пакети: там був наказ та інструкція про наступ. Про оборону – ні слова* [КС № 14, с. 5]; *ні разу*. Ніколи [ФСУМ, с. 729]. *За двадцять років роботи Віра Іларіонівна ні разу не відмовилася від будь-якого доручення* [КС № 7, с. 6]; *ні гу-гу*. 1. Нічого не сказати; мовчати. 2. Нічого не робити [ФСУМ, с. 202]. *18 жовтня 1999 р. І. Іов пише: “Ось вже й віри написав “Собаці Басирова”, вже й зміст “метелика” уклав, а від Тебе, брате, ні гу-гу!”* [КС № 6, с. 21]; *ні з чим*. Не одержавши нічого, не добившись ніяких наслідків, без результату [ФСУМ, с. 947]. *Пишов я ні з чим від депутатки* [КС № 15, с. 24]; *мов без рук*. 1. Зовсім безпомічний, безпорадний; 2. Зовсім погано, не можна обійтися без кого-, чого-небудь [ФСУМ, с. 764]. *Брати і раніше були дружними, а тепер Женя без Кості взагалі “мов без рук”* [КС № 22, с. 1]; *як на долоні*. 1. Дуже добре, чітко. 2. Відкритий, ясний. 3. Надзвичайно ясно. 4. На виду. 5. Щиро, відверто, нічого не втаюючи [ФСУМ, с. 260]. *Розумні хлопці, увесь світ – як на долоні* [КС № 30, с. 24] та ін.

Отже, мова кримської періодики свідчить про велику насиченість газетного тексту мінімальними фразеологічними одиницями. Мініідіоми вживаються в повідомленнях, що стосуються різних сфер діяльності людини. У газетних статтях „Кримської світлиці” (2002р.) зафіксовано 183 мініідіоми.

Досліджуваний матеріал переконує, що найбільш частотними різновидами мінімальних фразеологічних одиниць на сторінках газети є прийменниково-відмінкові моделі (на + повнозначне слово; без + повнозначне слово; з + повнозначне слово; до + повнозначне слово). Найуживанішою є мініідіома *до речі*. Значно менше зафіксовано моделей з частками не, ні та підрядними сполучниками. Трапляються випадки, коли в структурі мінімальної ідіоми одне повнозначне слово сполучається з двома службовими (*не в дусі; як на*

долоні). Подальше вивчення мінімальних фразеологічних одиниць у мові газет сприятиме появі нових даних, які будуть корисними для різних рівнів і ділянок лінгвістичних знань.

Перелік умовних скорочень

1. с. – сторінка;
2. ФСУМ – Фразеологічний словник української мови: В 2-х кн. – К.: Наукова думка, 1993. – Кн. 1-2;
3. КС – “Кримська світлиця”.

Джерела та література

1. Баранник Д.Х. Актуальні проблеми дослідження мови масової інформації // Мовознавство. – 1987. – №6. – С.13-17.
2. Коваль А.П., Солганик Г.Я., Пінчук О.Ф. Особливості мови і стилю засобів масової інформації. – К., 1983.
3. Ярмоленко Т.С. Стиль і мова газети. – К., 1965.
4. Сербенська О.А. Мова газети і мовотворчість журналіста в аспекті соціально-культурного розвитку суспільства: Автореф. дис. ... д-ра філол. наук. – К., 1992. – 42с .
5. Зубець Н.О. Варіантні перетворення фразеологізмів в українській мові // Вісник філологічного факультету Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – Харків, 2004. – № 632. – С. 90-92.
6. Зубець Н. А. Мінімальні ідіоми в українській мові. Автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Запоріжжя, 1997. – 21 с.
7. Авксентьев Л. Г. Сучасна українська мова: Фразеологія. – К.: Вища школа, 1983. – 137 с.
8. Крипник Л.Г. Фразеологія української мови. – К.: Наукова думка, 1973. – 279 с.
9. Божко Ю.О. Прийменниково-відмінкова модель українських фразеологізмів: Автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Харків, 2002. – 20 с.

Дашко Е.Л.

ЖАНР АНТИУТОПИИ В АНГЛИЙСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ XX в.: РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ИЗУЧЕНИЮ ТЕМЫ В ВУЗЕ

В силу определённых обстоятельств в период существования Советского Союза романы-антиутопии не изучались в вузах, а советская литературная критика не уделяла им внимания в связи с запретом, который был снят только в 1987 г. Таким образом, в современном литературоведении вопрос об исследовании антиутопий довольно новый и требует более глубокого и детального рассмотрения. Кроме того, изучение романов-предостережений необходимо для воссоздания полной картины развития литературы в первой половине XX в.; для понимания тех литературно-философских тенденций, которые доминировали в культуре в этот период.

В связи с отсутствием учебных пособий, в которых бы системно рассматривался процесс формирования антиутопии, возникла потребность в разработке логически выстроенного материала по вопросу развития этого жанра, его особенностей и специфике функционирования в литературах отдельных стран.

Задача представленного изыскания связана с решением проблемы бытования антиутопий в английской литературе первой половины XX в.

Начало жанра антиутопии положил роман русского писателя Е.Замятина «Мы», который был написан в 1921 г. По причинам идеологического характера цензура не допустила его к печати, так как видела в нём критику на советское общество. Поэтому роман первоначально стал известен за границей: в 1924 г. он вышел в свет на английском языке в Нью-Йорке, затем был переведен на чешский и французский языки и издан в западноевропейских странах. Только в 1988 г. состоялась его публикация в Советском Союзе. История вхождения романа в литературный мир свидетельствовала о том, что своё первоначальное влияние он мог оказать исключительно на зарубежного читателя. Новаторский характер произведения Е.Замятина, актуальность поднятых в нём проблем импонировали тем писателям, которые искали новую романную форму и новые средства в выражении своих идей. Опираясь на замятинскую структуру представил своё видение будущего в романе «О дивный новый мир» (1932) О.Хаксли. Увлёкся творчеством русского писателя и Д.Оруэлл, который в 1949 г. издал роман «1984», завершивший развитие антиутопии в первой половине XX в.

Перед тем, как приступать к изучению специфики исследуемого романного жанра в отдельных литературах, следует дать теоретическое определение антиутопии. Для этого необходимо проработать сведения, представленные в литературоведческих словарях и энциклопедиях. Авторы энциклопедической литературы (см. краткий словарь литературоведческих терминов под ред. Л.Тимофеева [4], литературный энциклопедический словарь под ред. В.Кожевникова, П.Николаева [5] и др.) указывают на тесную связь терминов «антиутопия», именующуюся дополнительно «дистопией» или «негативной утопией», с термином «утопия», трактующегося как «место, которого нет» или «Блаженная страна». Для тех, кто начинает знакомство с негативной утопией, в первую очередь, важно уяснить общие и отличительные черты между этими двумя жанрами. Так, в произведениях-утопиях и антиутопиях действие происходит в так называемом закрытом пространстве (на острове, в городе, в некой зоне); оба жанра объектом своего внимания избирают будущее; события, происходящие в романах, в определённом роде фантастичны. Однако, если в утопии предлагается вариант наиболее удачного для общества социального миропорядка, оптимально влияющего на жизнь общества и отдельно взятого человека, то антиутопия раскрывает негативные последствия реализации утопического идеала в жизни. Негатив антиутопии связан с отражением процесса нивелирования обществом личности: «я» человека уничтожается, стирается под давлением законов ново-